

PAVASARIO BALSŲ LEIDIMAI

„Lietuvos vargas“ 1885 metų *Auszros* Nr. 7—8, pasirašytas Zvalionio, buvo pirmas spaudoje paskelbtas Jono Mačiuo Maironio eilėraštis. Tai populiarioji daina „Miškas ūžia“..., jau turinti tuos pagrindinius motyvus bei nuotaikas, kurie bus plėtojami visoje paskesnėje Maironio poezijoje. Jame reiškiamas skausmas dėl vargų, užgulusių lietuvių; bėgimas iš skurdžios dabarties į praeitį, kad pasižavėtų jos didvyriais; žvelgimas į ateitį su nepalaužiamu giedresnės ateities tikėjimu — „atsibus tėvynės sūnūs“. O to tikėjimo šaltinis yra tas poeto įžiūrimas visatoje nuolatinės dinamikos dėsnis — „mainos rūbas margo svieto“, ir antras — „silpnas kelias, tvirtas griūva“. Fatalizmo poetas nepripažįsta; kvietizmo, nieko neveikimo vengia. Tik tas keliai, kas nebijo vargo kieto ir imasi darbų. Su tokia ideologija, sveika, realia ideologija, Maironis prabilo į niekinamą ir laužomą tautą.

Pasirodęs porą kartų *Šzwiesoje*, Maironis jau intensyviai ir gausiai savo poezija ėmė remti *Apžvalgą* ir *Tėvynės sargą*. Čia iš karto pasireiškė neeilinis poeto talentas. Jam negalėjo prilygti nė vienas kitas *Apžvalgos* ar *Varpo* eilinkas.

Maironio kūrybinio pakilimo vaisius tuo metu buvo pirmasis rinkinys, kišeninės knygelės formato, pasirodęs

Tilžėje 1895 m. Kaip anas pirmasis eilėraštis buvo gavęs depresyvos nuotaikos vardą, sintetiškai išreiškiantį Lietuvos visais atžvilgiais skurdų būvį, taip pačiam rinkiniui buvo duotas *Pavasario balsų* vardas, sugestijuojąs ateities lūkesčių optimizmą. Zvalionio slapyvardis čia buvo pakeistas St. Maironiu. Rinkinyje iš viso buvo 45 eilėraščiai (turbūt dėl korektūros klaidos *Lietuvių bibliografijoje* pažymėta šiame rinkinyje tik 37 eilėraščiai); pabaigoje pridėtas *Kur Išganymas?* „Libretas iš keturių aktų“.

Pirmame *Pavasario balsų* leidime jau randame daugumą geriausių Maironio eilėraščių: Miškas ūžia, Užtrauk sme naują giesmę, Ten, kur Nemunas banguoja, Kur lygūs laukai, Oi neverk, motušėle, Užmigo žemė, Marija, Marija, Išnyksiu, kaip dūmas, Išsisupus plačiai vakarų vilnimis, Nuo viršaus Rigi Kulm, Tupi šarka ant tvoros, Jei po amžių, Už Raseinių ant Dubysos, Uosis ir žmogus, Satyros ir kt. Čia iš karto prabyla Maironio poezija visais tonais: patriotiniu, tautiniu, gamtiniu, asmeniniu, religiniu, visuomeniniu; prabyla sielvartingai, entuziastingai, skatinami, pajuokiamai. Vaizdinės ar muzikinės priemonės jau čia išskyla tos, kurias Maironis paskui vartos per visą paskesnį kūrybos periodą. Jų sugestyvumas rodo stiprų subrendusį poetinį pajėgumą.

Tai pirmas ir vienintelis Maironio poezijos rinkinys. Toliau su naujais leidimais jis tik praplečiamas ne tiek kokybiškai, kiek kiekybiškai. O tų leidimų susilaukė daugiau nei bet kuri kita lietuviškos poezijos knyga — aštuonių, tarp jų du jau pomirtiniai leidimai.

Kada ir kur pasirodė antras *Pavasario balsų* leidimas, neteko susekti. Prof. V. Biržiška mano, kad jo iš viso nebūta. Trečiukart išleistas *Lietuvių laikraščio* lėšomis Peterburge 1905 m. su parašu Maironis (J. M-lis). Jame jau 13 naujų eilėraščių; tarp jų žinomieji aukštos poetinės vertės: Vilnius, Trakų pilis, Aš norėčiau prikelti, Eina garsas, Kur bėga Šešupė, Vakaras ant Keturių Kantonų ežero, Vintas ir kt.

Kažkuriais sumetimais praleista iš 1895 m. leidimo Ojczyzna. Trečiajame leidime yra iš viso 57 eilėraščiai.

Ketvirtasis leidimas Kaune 1913 m., iš viso 74 eilėraščiai. Čia praleista keturi anksčiau buvę — Vilnius, Trakų pilis, Tėvynės dainos, Šalin dūsavimai. Naujų duota 20. Tiesa, naujieji nėra iš tų populiariųjų ar vertingųjų, kokiais buvo papildytas trečias leidimas. Pažymėtini tarp jų nebent Poetas, Poezija, Ne taip senovėj tėvai gyveno, Ant Drukšės ežero, Ačiū Tau, Viešpatie, ir kt., ypačiai asmeniniai eilėraščiai. Kiek trečias leidimas buvo papildytas tautine patriotine poezija, tiek šis asmenine, bet meniškai silpnesne už ankstesniąją. Pirmame ir trečiajame leidime yra Maironio aukščiausio kūrybinio pakilimo poezija, ketvirtame jau silpimas.

Penktas leidimas Tilžėje 1920 m. 110 eil., naujų 32. Čia vėl randam populiariesnių: Lietuva brangi, Vasaros naktys, Pirmyn į kovą už tėvynę, Jūratė ir Kastytis, Čičinskas, Lietuva — didvyrių žemė, Varpai. Šalia asmeninės poezijos šitame Didžiojo karo ir patriotinio heroizmo laikotarpyje vėl reiškiasi stiprūs patriotiniai polėkiai. Iš miesto šiuo metu autorius turėjo bėgti į provinciją, ten galėjo studijuoti ne knygas, bet gamtą ir žmones. Tuo galima išaiškinti vėl atgimusį stiprų gamtos pajautimą, mokėjimą palikti savo asmeninius pergyvenimus, o įsistebėti į kitų žmonių būtį ir net didesnę pasinešimą į Maironiui naują epinį žanrą — baladę. Šiuo laiku rašydamas *Mūsų vargų* poemą, keletą jos ištraukų įdėjo ir į *Pavasario balsus*.

Šeštas leidimas pavadintas *Maironio raštai I. Lyrika*, Kaune 1930 m., viso 131 eilėraštis. Naujų 24: Nepriklausomybę atgavus, Želigovskiui Vilnių pagrobus, Kai kam, Skapiškio varpas, Ant Pūnios kalno... Tais ir kitais eilėraščiais reaguojama į patriotinius ir valstybinius įvykius čia su pasididžiavimu, čia su sielvartu, prisimenami savi santykiai su gyvenimu ir, pedagoginiam reikalui, leidžiamasi jau į rytų poezijos vertimus (Rigvedą).

Populiarių ar aukštos literatūrinės vertės eilėraščių šio leidimo priedėliuose jau nerandama. Talento ugnis blėsta. Tačiau leidimas pažymėtinas kitu kuo — čia pats poetas yra perredagavęs savo eilėraščius. Skaitytojams, pripratusiems prie ankstesnės redakcijos, atrodo, kai kas ir nutaisyta. Tas įspūdis, galimas daiktas, nekiltų, jeigu sykį išmoktą, susigyventą vaizdą, frazę nebūtume priversti pakeisti nauju. Ana susigyventa frazė subjektyviai yra artimesnė, nekaip autoriaus siūloma naujoji.

Keisdamas žodžius ir sakinius, retkarčiais net strofas, Maironis daug ką suracionalino. Žodis, frazė, vaizdas po naujos redakcijos laimėtas tikslesnis, pagrįstesnis vietoj ankstesnio netikslaus, bet užtat spontaniškesnio.

Šeštasis leidimas buvo pagrindas ir 1941 m. leidimui — septintam, kuriame iš viso yra 131 eilėraštis. Pastarajame palikta autentinė paties autoriaus redakcija. Tai ne „pradedantysis“ poetas, kurio eilėraščius kas nors gali taisyti ar kupiūriuoti. Į paskutinę jo paties ranka rašytą redakciją tenka žiūrėti kaip į testamentinę. Dėl to šiam leidimui pataisytos tik keliose vietose aiškos kalbos klaidos ir tai tik ten, kur nereikėjo įjungti nei naujų vaizdų, nei naujų žodžių; duota vietomis naujų antraščių.

Antra, septintame leidime neįdėta tos poezijos, kuri įeina į autoriaus kitus veikalus — į *Mūsų vargus* (1920 — Prelidium, Šitai ir Vilnius ant kalvos, Likime Lietuvos sūnų, Naktis rami, graži, vaizdi). *Kame išganymas?* (1895 — Kas vargdienį žmogų...). Praleista, nes poezijos dalykas tada geriausią įspūdį palieka, kada jis yra savo organiškoje aplinkoje. Kita vertus, netikslinga paimti eilę fragmentų iš kitų veikalų, o palikti ten keliolika ne mažiau vertingų. Trys eilėraščiai įdėti nauji: Vakaro mintys, Kristui Karaliui giesmė ir Skausmo skundas, kurį autorius buvo pavadęs paskelbti tik po savo mirties.

Trečia, tame leidime eilėraščiai kitaip sutvarkyti. Jie

sugrupuoti pagal tematiką: patriotinė bei tautinė poezija, gamtinė, asmeninė, visuomeninė, religinė, satyros, vertimai. Visiškai chronologiškai sutvarkyti nebuvo galima. Daug kur dar nepasisekė aptikti, kada tas ar kitas eilėraštis buvo parašytas. Tačiau norint sudaryti apytikrį vaizdą, kaip konkrečiai plėtojosi Maironio kūryba, turinio sąrašė, kiek aptikta, nurodoma, kada ir kame eilėraščiai buvo spausdinti; kur tatai nepasisekė, nurodoma bent, kuriame *Pavasario balsų* leidime eilėraštis buvo įdėtas.

Neduodama lyginamosios kiekvieno eilėraščio redakcijos, kuri parodytų, kaip poeto rankose kinta kūrinys. Būtina tatau būtų moksliniam leidiniui; kas kita populiariajam. O septintas leidimas ir norėta duoti plačiosioms masėms, prisimenant 55 metų sukaktį nuo „Lietuvos vargo“ išspausdinimo.

Su tokiu pomirtiniu Maironio poezijos leidiniu norėta pasirodyti 1940 m. Bet nepasisekė. Sovietų Sąjungos okupacija sutrukdė. Perėmusi Šv. Kazimiero draugiją, kuri buvo parūpinus tą naują leidimą, Valstybinė leidykla ir jos direkcija stengėsi, kad *Pavasario balsai* būtų išspausdinti. Tačiau vėl nepasisekė. Kompartijos cenzoriai išbraukė beveik pusę visos Maironio poezijos, ir leidyklai nieko daugiau neliko, tik išspausdinti 10 egzempliorių korektūros teisėmis ir laukti lietuviškam poetui palankesnių laikų.

Tik dabar susidarė sąlygos, ir leidžiami iš naujo *Pavasario balsai*. Tai bibliografiškai VIII leidimas. Jis iš pagrindų tokis pat, kaip septintas. Tik pridėti dar anksčiau į jokią rinkinį nepatekę šeši eilėraščiai (A.A., Viltis, Laiškai, Federantų himnas, Jaunosios Lietuvos himnas, Ašaros tarp juokų). Praleisti savo ruožtu šiame leidime Milžinių kapai, Nevėžis per karą, Eina garsas, Ant Pūnios kalno. Iš viso šiame rinkinyje yra 134 eilėraščiai.

Aštuntas leidimas — tautos nuoširdaus pagerbimo ženkl-

las tam poetui, kurio dvasia gaivino tautą netolimos nelaisvės metais ir lengvino *Lietuvos vargą*.

Dabartinis leidimas paliekamas toks pat kaip aštuntasis, tepataisomos korektūrinės klaidos.